

Öland – Solen och vindarnas ö 18 – 21 maj 2025

Söndag 18 maj

Avresa 09:00 från Tunadalsparkeringen med Götlundabuss som har så många resor att vi fick åka i en inhyrd Setrabuss från LarssonBuss i Örebro. Vår chaufför på resan till Öland heter Janne Nylander som arbetat på LarssonBuss sedan 2002. Janne fick under vår resa visa sin skicklighet genom att vid ett antal tillfällen vända på en femöring. Vår reseledare Stig Larsson skapade som vanligt en stor trygghet för oss vilsna seniorer. Han biträdades bland annat av Kent Hahre vid fikastoppen.

Vi var ett femtiotal pigga och förväntansfulla SPF:are som anträdde vår resa mot Öland för att utforska reklamens löfte om sol och vind.

Fikapaus var tänkt på rastplatsen före Söderköping, men den for vi förbi och det blev fika vi Söderköpings Resecenter istället. Vi bjöds på Pågens Giffjar och gott kaffe. Frånvaron av toalett ställde till det men nödiga herrar kan alltid hitta en lösning på det problemet.

Lunchstopp i Tindered där vi fick en förträfflig lunch på Tindered Lantkök. Vi fick sitta i eget rum och serverades strömming med potatismos och lingonsylt. Äkta husmanskost alltså som passar en senior. Det enda som störde var en vilsekommen citronklyfta som uppenbarligen undrade vad den hade att tillföra denna ursvenska rätt. Efter lunchen tog många av oss en tupplur. Inte ska en bussresa hindra den dagliga rutinen.

Ett sista stopp för att pudra näsan blev det vid Emåns rastplats. Där hade det börjat duggregna, men vad gör det när man är på resa. Det rådde kultje när vi åkte över Ölandsbron så Trafikverket hade satt ner hastigheten till 50 km i timmen. Chaufför Janne körde inte ens så fort.

Vi inträffade vid Halltorps Gästgiveri som skulle bli vårt hem de kommande tre nätterna. Regnet hade tilltagit och vi blev lite våta, trots att Janne nästan körde in i foajén. Vi fick våra rum och en viss förvirring inträffade när man skulle gå utför en trappa för att hitta väningsplan ett och två.

19:00 serverades kvällsmaten bestående av ett mellanting av stuvning och soppa. Gulasch var det i vilket fall som helst. Det var dukat med kniv och gaffel samt matsked, så kocken hade väl varit osäker. Vi blev uppassade av pigga ungdomar. Efterrätt bestående av pannacotta, singelhallon och singelblåbär dekorerad med torkade kronblad av bl a blåklint.

Måndag 19 maj

Tidig och välkomponerad frukost för pigga och förväntansfulla seniorer. Reseledare Stig delade ut karta över Södra Öland och presenterade vår guide för dagarna på Öland. Guiden heter Ann-Charlotte Garhammar och hon tog väl hand om oss båda dagarna. Ann-Charlotte har tidigare varit språklärare och den pedagogiska ådran visade sig under hennes fascinerande berättelser om Öland.

Öland är 137 km lång och 16 km bred. Det bor ca 26000 människor på ön och 1,2 gånger fler kossor. Högsta punkten är Höghäll med en höjd av 55 m över havet.

Dagens första stopp blev vid Gärdslösa kyrka som anses vara den bäst bevarade medeltidskyrkan på Öland. Kyrkan blev känd över hela Sverige när prinsessan Margaretha gifte sig med John Ambler den 30 juni 1964. Den så tragiskt mördade Zaida Catálan ligger begravd på Gärdslösa kyrkogård. Hon var på FN-uppdrag i Kongo-Kinshasa när hon mötte döden. Hon blev 36 år.

Sedan lång tid tillbaka har ju karlarna suttit på den södra sidan i kyrkan. Den norra, sämre sidan, var reserverad för fruntimren. Vår guide berättade en kuriositet i samband med detta. Som bekant så knäpper vi skjortan eller blusen olika beroende på kön. Detta beror på att gubbarna inte skulle kika på behagen på damerna som satt på den norra sidan.

I slutet av 1800-talet fanns det ca 2000 väderkvarnar på Öland. Idag återstår drygt 350, de flesta stubbkvarnar, där hela kvarnhuset vrids runt på en ekstubbe. Några är av holländarmodell där endast kupolen vrids runt. Det finns just inga vattendrag att dämna upp och bygga kvarnar vid därav det stora antalet väderkvarnar. Vi gjorde ett stopp i byn med skojiga namnet Lerkaka för att titta på fem stubbkvarnar i rad.

Öland har aldrig genomgått laga skifte som övriga Sverige. Laga skifte medförde att gårdarna flyttades ut från byn och förlades mitt i ägorna. På Öland finns byarna kvar och vi känner till dem som radbyar. Speciellt på Södra Öland är radbyarna ett inslag i landskapsbilden.

Fikasuget, som vi seniorer alltid har, tillfredsställdes i den närliggande byn Stenåsa. Vi fick gott kaffe och the samt en helt vegansk och glutenfri smörgås.

Nu var det dags att ta itu med Alvaret. Ett alvar kan definieras som ett område med mycket tunna jordar på kalkberggrund där tillgången på vatten varierar kraftigt. Vi stannade till vid Möckelmossens naturreservat för att kolla in lite rara blommor. Vi fick bl a skåda orkidén S:t Pers nycklar, Jungfrulin och Ölandssolvändan som är endemisk på Öland, d.v.s. den finns bara just där.

Alvaret har ju använts som kreatursbete som är nödvändigt för att inte växa igen.

Södra Ölands odlingslandskap utsågs av Unesco till ett världsarv år 2000.

Vi fortsatte mot Ottenbyvid Ölands södra udde och fyren Långe Jan. Vi undfägnades med lunch bestående av Ölandslufsa med fläsk och lingon. På vägen så passerade vi Karl den X Gustavs mur tvärs över Öland. Kungen lät bygga muren som ett hjorthägn och bedrev jakt inom hägnet. Så småningom blev hela Öland ett hjorthägn till förfång för invånarna som inte fick bedriva jakt och ej heller fick de avverka skogen. Dessutom tilläts bara trebenta hundar. Alla jaktvapen konfiskerades.

Vi fick sedan en unik inblick i konsten att märka fåglar. Det är i huvudsak småfåglar som man ringmärker i Ottenby. Platsen är ett eldorado för fågelskådare, Ölands södra udde är en lämplig rastplats för flyttfåglar både höst och vår. Först fångas fåglarna i nät som spänns upp morgon och kväll. Näten vittjas av volontärer dvs fågelintresserade ungdomar. Vi fick se hur varsamt fåglarna behandlas, man nyper fast benen mellan pekfingret och långfingret. Fågeln vägs, mäts, och om möjligt åldersbestäms. En intressant del är att man kollar fågelns fettreserv genom att kika genom dunen och fjädrarna på magen. Fågeln har så tunn hud att inälvor och fettreserv syns igenom. Slutligen genomförs ringmärkningen och fågeln släpps fri. Vi fick i min grupp studera en Lövsångare som är Sveriges vanligaste fågel. På fråga om inte

Lövsångaren blir stressad av behandlingen blev svaret att naturen stressar mer bla Sparvhöken.

Vi for vidare till Eketorps borg från 600-talet som är Sveriges enda helt undersökta och återuppbyggda fornborg, med hus från både järnålder och medeltid.

Nästa besök blev i Vickleby på Capellagården som skapats av Carl Malmsten. Han trivdes inte i skolan men tog ändå studentexamen. Redan 1916 slog han igenom med att vinna både första och andra pris i en tävling om inredningar till Stockholms stadshus. Han var en god pedagog och hävdade att barnets skaparlust skulle tas om hand redan från tidiga år. 1957 köpte han en lantgård i Vickleby kyrkby på Öland och startade där hantverksskolan Capellagården, som är i drift än idag. Skolan erbjuder utbildning inom möbel- och inredningssnickeri, textil, keramik, trädgård samt byggnadsvård. Det är en merit att ha genomgått en utbildning på Capellagården.

Nästa stopp blev ett köpcenter i Färjestaden där vår reseledare Stig skulle inhandla en tillbringare till bussfikat. Somliga passade därvid på att komplettera mjölkförrådet med förhoppningsvis lättmjölk.

Sista stoppet för dagen blev Paradisverkstaden i Färjestaden som skapades av Eva och Olof Paradis. Eva och Olof träffades under sin hantverksutbildning på Capellagården och startade sedan Paradisverkstaden.

Vi inträffade på vårt hotell i 18-tiden efter en fullmatad dag. Kvällsmaten bestod av en soppa på blomkål och broccoli följt av en kycklingryta.

Tisdag 20 maj

Idag skulle det bli Norra Öland. Vår guide Ann-Charlotte tog emot oss vid bussen redan vid halv niotiden och vi installerade oss förvissade om att bli väl omhändertagna på spännande besöksmål.

Dagens första stopp blev vid Lammbutiken i Äpplerum som skapades av Marie Sjödin 2012. Gården har varit släktens ägo sedan 1600-talet. Hon bedriver fåravel med gotlandsfår som har en särskilt mjuk och glansig päls. På gården som är öppen året om kan man köpa fårskin, fårskinsprodukter och ullprodukter, många tillverkade av Marie Sjödin.

Vi åkte vidare till Borgholms slottsruin, som härstammar från 1100-talet. Slottet blev aldrig riktigt färdigt och brann 1806. Johan III rustade upp slottet och Karl X Gustav hade stora planer som avstannade efter hans död 1660. Karl X Gustav tågade över Stora Bält och var för övrigt intresserad av bordets håvor. Han åt bokstavligen ihjäl sig. En uppgift preciserar att de två måltiderna om dagen, som Carl Gustav och hans sex följeslagare på slottet intog, vardera omfattade 24 rätter, allt nedsköljt med dagligen 10 liter vin och 10 liter öl. Kungen liknades så småningom vid en tunna på 170 cm höjd och med ett midjemått på över 130 cm i diameter. Vi fick tillfälle att prova hans byxor med detta midjemått, Det går in åtskilliga seniorer samtidigt i Karl X Gustavs brallor.

Slottsruinens borggård används för konserter sommartid och numera firar man kronprinsessan på Victoriadagen på Borgholms slott.

Vi for vidare till Stenkusten som är en 34 km lång kuststräcka på Norra Ölands västsida. Stenhantering har förekommit på Öland sedan medeltiden vilket gav en möjlighet att få inkomster vid sidan av det magra jordbruket. Bl a Skokloster är uppfört med Ölandskalksten. Stenen finns i både gråfärgad och en röd järnfärgad variant. Ölandskalksten bryts fortfarande. Stenen ligger i skikt och för att jämna till knaggliga överytan slipades stenplattorna i ett skurverk som drogs initialt av hästar eller oxar. På 1800-talet började man använda vinddrivna skurkvarnar. Skura betyder att man genom slipning gör ytan slät på stenplattor som ska tjäna som golvbeläggning.

Vi kunde också se Blå Jungfrun där Verner von Heidenstam firade bröllop.

Lunch intogs på restaurangen ”Kalk” i Löttorp. Vi serverades sej med syrlig gräddsås och fänkålssallad. Fru Manbo lyckades utverka en mintchokladpeng till alla vid kaffet. Löttorp är ett populärt besöksmål sommartid beroende att Systembolaget öppnar en sommarfilial där. Besöksmålet har blivit så omtyckt att öppettiderna har utökats. Bolaget kommer i år att ha öppet från måndag den 14 april till och med den 27 september.

Vi for vidare till Källa gamla kyrka som anses vara en välbevarad ”ruin”. Den uppfördes som en försvarsanläggning och har innehållit på bottenvåningen ett kyrkorum, andra våningen innehöll ett spannmålsmagasin och överst en försvarsanläggning. Kyrkogården har bara gravar söder och väster om kyrkan. Mycket dåligt ansågs komma norrifrån.

Dagens sista besök blev sommarslottet Solliden. Det byggdes för Gustav den femtes hustru Victoria och stod klart 1906. Drottning Victoria led av dålig hälsa och upptäckte vid ett besök att den öländska luften var behaglig att andas. Hon besökte den svenske läkaren Axel Munthe som var hennes livläkare redan under kronprinsesstiden. Relationen mellan Munthe och drottning Victoria gav upphov till en del spekulationer särskilt som Munthe också var Gustav den femtes livläkare. Ryktet hävdade att Munthe, Victoria och Gustav hade en ménage à trois som ordagrant betyder "hushåll för tre". Sen får läsarens fantasi fylla i resten.

Solliden ritades av arkitekten Torben Grut som även har ritat Stockholms stadion. Victoria hade ju vistats på Munthes San Michele på Capri och hon hämtade mycket inspiration därifrån. Vi gick en runda i den vackra parken under ledning av vår guide Ann-Charlotte.

Alla var överens om att vi hade haft en förträfflig guide och Ann-Charlotte avtackades med en gåva och en stor applåd.

Kvällsmaten denna dag blev en repetition av lunchen, nämligen gråsej.

Onsdag 21 maj

Uppsittning i bussen halv nio och sedan styrde Janne bussen in i mörkaste Småland. Ett besök på Lessebo handpappersbruk stod på agendan. Vid ankomsten fick vi förmiddagskaffe och en god bulle.

Lessebo grundades 1693 och hade redan från starten den nygrundade örlogsbasen i Karlskrona som kund. Vi fick en beskrivning i hur papper tillverkas för hand. Pappersmassan tillverkas av linne- eller bomullslump. Formaren hämtar upp massan i en form och det krävs massor med träning för att få ett jämntjockt papper eller som det heter i branschen samma ytvikt över hela arket. Formen togs emot av guskaren som tryckte arket mot en filt för att

pressa ut vattnet. Slutligen glättas papperet. Som nyanställd kallas man än idag för läggstolspojke.

Besöket på Lessebo var mycket intressant och när vi hade lärt oss att tillverka papper styrde bussen mot Eksjö och en väntande pannbiff som intogs på Rasta vid genomfarten.

Vi kom hem till Tunadalsparkeringen vid halvsextiden. Vi var ett gäng resebelåtna seniorer som lovordade researrangörerna. Bussförare Janne belönades med två biljetter till vårt utomordentliga bilmuseum

Vid pennan

Thomas Manbo